

**PRZEMIANY KARNOPRAWNEJ OCHRONY
WOLNOŚCI SUMIENIA I WYZNANIA
W POLSCE**

Paweł Petasz

**PRZEMIANY KARNOPRAWNEJ OCHRONY
WOLNOŚCI SUMIENIA I WYZNANIA
W POLSCE**

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2020

Recenzent
dr hab. Igor Zgoliński, prof. KPSW

Redaktor Wydawnictwa
Katarzyna Ambroziak

Projekt okładki i stron tytułowych
Jan Rutka

Skład i łamanie
Michał Janczewski

Publikacja sfinansowana ze środków
Katedry Prawa Karnego Materialnego Kryminologii Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-089-8

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel.: 58 523 11 37; 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa
Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49

Dla mojego Synka – Olafka

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	15
Rozdział 1	
Charakterystyka wolności sumienia i wyznania	29
1.1. Zagadnienia wprowadzające	29
1.2. Definicje pojęć: „religia”, „wolność”, „tolerancja”, „tolerancja religijna”, „wolność sumienia i wyznania – wolność religijna”	29
1.2.1. Pojęcie „religia”	30
1.2.2. Etymologia pojęcia „wolność”	39
1.2.3. Pojęcie „tolerancja”	49
1.2.4. Pojęcie „tolerancja religijna”	53
1.2.5. Pojęcie „wolność sumienia i wyznania – wolność religijna”	57
1.3. Rozwój idei wolności sumienia i wyznania	67
1.4. Zakres podmiotowy wolności sumienia i wyznania	81
1.5. Zakres przedmiotowy wolności sumienia i wyznania	84
1.6. Problematyka związków wyznaniowych	90
1.7. Źródło wolności sumienia i wyznania	102
1.7.1. Godność ludzka jako pierwotne źródło wolności sumienia i wyznania	103
1.7.2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.	105
1.7.3. Ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania z dnia 17 maja 1989 r.	111
1.7.4. Akty normatywne prawa międzynarodowego	112
1.8. Granice wolności sumienia i wyznania	122
1.9. Gwarancje wolności sumienia i wyznania	128
1.10. Podsumowanie	135

Rozdział 2**Ewolucja karnoprawnej ochrony**

wolności sumienia i wyznania w ujęciu historycznym	141
2.1. Zagadnienia wprowadzające	141
2.2. Historyczny zarys idei karnoprawnej ochrony wolności sumienia i wyznania	143
2.3. Przepięstwa przeciwko uczuciom religijnym w prawie karnym II Rzeczypospolitej	158
2.3.1. Błūźnierstwo	163
2.3.2. Obrza religii	170
2.3.3. Przeszkadzanie aktom kultu religijnego	176
2.4. Ochrona wolności sumienia i wyznania w Polsce Ludowej	182
2.4.1. Zagadnienia wprowadzające	182
2.4.2. Przepięstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania w dekrecie z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa (tzw. mały kodeks karny)	187
2.4.2.1. Publiczne nawoływanie do waśni wyznaniowych	187
2.4.2.2. Lżenie, wyszydzanie, poniżanie z powodu przynależności wyznaniowej	192
2.4.2.3. Naruszenie nietykalności cielesnej człowieka z powodu jego przynależności wyznaniowej	196
2.4.3. Przepięstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania w dekrecie z dnia 5 sierpnia 1949 r. o ochronie wolności sumienia i wyznania	200
2.4.3.1. Dyskryminacja z powodu przynależności wyznaniowej albo bezwyznaniowości	200
2.4.3.2. Zmuszanie do udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych albo powstrzymywanie od udziału w nich	204
2.4.3.3. Odmowa udostępnienia obrzędu lub czynności religijnej z powodu działalności lub poglądów politycznych, społecznych, naukowych	209
2.4.3.4. Obrza uczuć religijnych	213
2.4.3.5. Nawoływanie lub pochwalanie waśni na tle religijnym	217
2.4.3.6. Lżenie, wyszydzanie, poniżanie z powodu przynależności wyznaniowej	222
2.4.3.7. Naruszenie nietykalności cielesnej człowieka z powodu jego przynależności wyznaniowej	226

2.4.3.8. Nadużywanie wolności sumienia i wyznania w celach wrogich ustrojowi Rzeczypospolitej Polskiej . . .	230
2.4.3.9. Nadużywanie wolności wyznania w celach uzyskania korzyści	234
2.4.4. Przepięstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania w kodeksie karnym z 1969 r.	240
2.4.4.1. Dyskryminacja z powodu bezwyznaniowości lub przynależności wyznaniowej	240
2.4.4.2. Publiczne lżenie, wyszydzanie lub poniżanie grupy ludności lub poszczególnej osoby z powodu bezwyznaniowości lub przynależności wyznaniowej . . .	247
2.4.4.3. Czynna napaść na człowieka z powodu jego bezwyznaniowości lub przynależności wyznaniowej . .	253
2.4.4.4. Nadużywanie wolności sumienia i wyznania na szkodę interesów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej . .	257
2.4.4.5. Wykorzystywanie łatwowieerności w sprawach wiary religijnej	264
2.4.4.6. Zmuszanie do podjęcia czynności religijnej lub udziału w obrzędzie religijnym albo do powstrzymania się od nich	271
2.4.4.7. Złośliwe przeszkadzanie pogrzebowi, uroczystościom lub obrzędóm żałobnym	277
2.4.4.8. Obraza uczuć religijnych	284
2.5. Podsumowanie	291

Rozdział 3

Ochrona wolności sumienia i wyznania w kodeksie karnym z 1997 r.	303
3.1. Zagadnienia wprowadzające	303
3.2. Przepięstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania w kodeksie karnym z 1997 r.	306
3.2.1. Ograniczenie człowieka w przysługujących mu prawach z powodu jego przynależności wyznaniowej albo bezwyznaniowości	306
3.2.2. Złośliwe przeszkadzanie wykonywaniu aktu religijnego	327
3.2.3. Złośliwe przeszkadzanie pogrzebowi, uroczystościom lub obrzędóm żałobnym	352
3.2.4. Obraza uczuć religijnych	373
3.3. Podsumowanie	417

Zakończenie	435
Bibliografia	461
Literatura	461
Orzecznictwo	476
Źródła internetowe	478